

koncem ôsle, ampak vedi, da je mora čez polovico na koso segati, tudi ni dobro, če se ôsla brusé izteza po večkrat s konca na konec pribrusiti, ker konec ôsle, izdrsnivši se čez ostrino, jo gotovo nekoliko okrha, bolje je prvi tek dobrusiti; če imaš storček po predpisu in podolgoma izbrusen, pribrusiš večkrat koso brez ôsle. Kadar s koso v kamen zadeneš in se ti ostrina izvije, ko je gori obrnjena, deni sprednji konec storčka pod pavec leve roke in z desno jo naravnaj, pa vari, da ne popoka; če pa je doli obrnjena, pridržita konec storčka kazavec in srednji prst leve roke; če se kosa zmrvi, je treba oškrbo nekoliko obrusiti, ter poklepati jo. Ko rôsa zgine in se kosa mazati začne, je treba, jo saj po ostrini z mokrim omelcem oprati; blato po hrbtu se ostrže z ostrim robom štorčka; zlasti kadar se kosa klepati dá, mora biti čista.

Veselo je gledati nekatere mlade in čvrste Krašovke in Brkanke, med kamenjem sukajoče se, pridno in umetno z ostrim srpom v roci; kakor bi pihnil, je obrano medskalje. Po več krajih se pa dekleta, žalibog! sramujejo srpa v roci, — pa, saj ni čuda! v napačnem pomenu naj se rajši izpolni pregovor: „mlada poje, starko posnemvaje.“

Kdor je vodja koscem, mora biti tudi klepač, se ve, najumetniši iz družbe, čvrst, bistrih oči in trdnega zdravja; lepo je, če gospodar sam ali sin njegov ta posel opravlja. Pri velikih posestnikih, ki jim drugi opravki ne pustijo s koso vkvarjati se, je to dolžnost zvestega hlapca; ako pa sposoben ni, potem prevzame to tisti izmed družbe, ki je tega najbolj vajen, on kleplje vsem (tudi desetim lahko). Res, da po največ krajih klepljejo vsak sebi, al to je zamuda. Predno si pripravno mesto najde, potem „forko“ (palico, na katero je pri klepanji kosje naslonjeno), če jih je več skup, se je treba tudi vedno kaj pomeniti in večkrat ena, včasih tudi dve uri pretečete in še več, predno se vrnejo s sklepano koso v travo — pa kako je sklepano? kakor da bi bil koso s kamnom na kamnu, ne pa na klepalu klepal. Kdor kleplje (vsem), naj si poišče pripravnega klepišča (če je proti severju obrnjen, se mu skozi celi dan najmanj blišči) in „forko“ z dvema navpičnima vrhoma, da med nje dene sená, kolikor je treba, da ostrina kose ravno po tnali leži; če ni debelega kamna za tnaló, zabiti ga je treba s stranjo bitca, toda mora se nastaviti kakošen trd les, da klepač ne tolče po golem; potem se vsede (dobro je podložiti sená, zlasti v ravni, da noge nekoliko visijo), zabije „forko“ (ktera mora biti nalašč pripravna za to, ker v trda tla, kjer je najbolje klepišče, se ne dá zabosti) obrusi nekoliko z ôslo tnaló od sebe, jedro bitca po čez, da se kosa, ktere ostrina mora biti vedno napeta, ne zvihrá (zvirči) (če se pa, jo mora sneti in naravnati, če tega ne umé, jo je treba dati umnemu kovaču v roke), ter kleplje ličen, trikrat širji klep kot je kosa debela. Kleplje se večidel z mokrim bitcem, pa tudi s suhim se trda kosa še rajši vleče. Kadar je kosa sklepana, je treba, da vstaneš, ter sam jo neseš koscu, da se tako sprehodiš in vidiš, kako se delo opravlja. Skrb in vaja kosce najbolje uri, toraj morajo imeti veselje do dela; da ga imajo, morajo biti zložni in si prijazni; če se kosci ozirajo, kadar je dôba jesti, delo zaostaja, toraj, jéd za časa koscem!

Kakor hitro se rôsa posuši, grablične redovje raztresejo; na močvirnatih tléh in sploh, kjer je trava velika, se o ne zadosti sušivnem vremenu zabode primerno na gosto več 3—4rogovilastih palic, po vrsti med redovje, na ktere se potem vsa trava rahlo naloži; posuši se tako dosti bržeje; ko je senó suho, se z vilami na „kolečko“ naloži ter tako izvozi na kraj, kjer se na voz naklada. Če ni senó popolnoma suho, tedaj je

dobro, vsako čevelj debelo lego na senici dobro osoliti; ne ogreje se tako kmalu in okusa je boljega. Senó je bolje nekoliko manj suho pa osoljeno, kakor presuho; tedaj, kjer je majhina trava, skrbi, da se za časa pograbi in do čistega. Da se drobno senó do čistega pograbi, je treba gostih zob pri grabljah. Kar od košenega na senožeti ostane, se pogubi.

Kar se tiče vremena o času košnje, je treba paziti, da se na lepo zadene. Da-si ravno vremena jutranjega noben človek ne vé, je vendar treba paziti na primér: žareča večerna zarja oblake stopí, a zjutranja (žareča) pa jih naredí; mavra dež obeča, v vsakem četrto lune, kakoršno vreme je danes o tem času, tako če biti jutri osorej itd.

Potje, po katerih se senó vozi, bi imeli biti posebno gladki, ne da je treba ramo vedno pod vozom držati, tudi ne zaraščeni, da grmovje senó iz voza skube. O čemur ne najdeš tû poduka, pa stori vsak, kar ti um in dober prevdarek priporočata.

V Senožeah.

F. Meden.

Šolske stvari.

Priporočilo dveh knjig za premije ljudskih in družih šol.

Blizo že je čas, da se za letošnje leto končajo šole, v katerih se najpridnišim šolarjem delijo premije. Izbirajo se v ta namen pripravne bukve. Po naših mislih bi se pri tem moralo gledati bolj na korist, kakor na kratek čas; zato naj bi se ne izbirale knjige, ktere, enkrat prebrane, ne mikajo človeka več, ampak take, ktere mu ostanejo zmiraj potrebne kakor vsakdanji kruh. Če po premijah pridejo take podučne knjige v hišo, beró jih še drugi domači, kateri znajo brati, beró jih celó sosedje, in tako se omika širi od hiše do hiše. — Da bi se v slovenskih deželah pred vsem morale slovenske knjige dajati za premije, to tudi je čisto naravna stvar.

Gledé na vse to priporočamo dve knjigi prav posebno: obé ste zgodovinski, obé izvrstni, obé za národ pisani v lahko razumljivi besedi. Ena (bolj drobna na 10 pôlah) kaže nam zgodovino ali povestnico našega naroda, druga (62 pôl debela) zgodovino vsega sveta od prvih do najnovjših časov; una se imenuje: *Zgodovina slovenskega naroda*; izdala Matice slovenska, veljá 60 krajc., dobiva se pri bukvarjih in čitalnicah, — ta pa se imenuje *Občna povestnica ali zgodovina celega sveta*; dobiva se v bukvtiskarnici gosp. Blaznika po 1 gold. 50 kr.

Kdor pozná obé knjigi, pritrdil nam bode, da ste za šolska darila posebno pripravni, ker to je že zdavno izgotovljena stvar, da zgodovina je najboljša učiteljica narodom, ki jim po preteklih časih kakor v zrcalu (špeglu) kaže prihodnost časa. Gospodje, kateri izbirate knjige za premije, ne zábite priporočenih zgodovinskih!

Slovstvene stvari.

O zadevi Lire Sionske.

Ker se VIII. in morebiti še tudi IX. list Lire Sionske ne bo mogel gg. naročnikom razposlati o pravem času, prosim, da mi tega ne štejejo v krivico. Ne jaz, ampak sedanje vojskine homatije so tega krive. Jaz sem se pripeljal s poslednjim vlakom po železnici iz Prage na Kranjsko. Sedaj je voznja od tam po železnici in tudi pošta iz Prage zeló neredna, tedaj prosim častite g. naročnike, naj potrpe nekoliko; gotovo dobé

vse prihodnje liste „Lire S.“ le s tem razločkom, da se prva lista dalje zakasnita. Ako bi pa drugače ne kazalo, bom skrbel, da se tačas „Lira“ drugje tiska, dasiravno je o tem veliko zaprek, in če ne drugih, saj teh, da tisek ni enak, stroški veči itd. — Kdor mi sedaj piše, naj naredi napis tako-le na pismo: „Fr. Gerbec, konservatorist, sedaj v Cerknici (Station Rakek, Krain). V Cerknici 5. julija. France Gerbec.

Národní običaji.

Slovenski ples.

Mnogokrat je bilo že vprašanje, ali so stari predniki naši Slovenci imeli kak lasten naroden ples? Naj povem, kar jaz o tem vem.

Spominjam se že iz mladih svojih let, da na naših svatovščinah je priletel mož tako-le plesal: Plesavka povzdigne svojo roko in stegne kazavec visoko kakor je glava. Plesavec jo prime za prst in jo trikrat zavrti; ona gré unkraj kolobarja (kolésa), si podprè rebra z obema rokama in nepremakljivo gleda v njega; on pa gleda v njo, poka ob kolena ali ploska z rokami po taktu kakor tudi ona, in ko mine kaka minuta, stopita plesaje v sredo kolobarja, se primeta z desnicama in spremenita plesavna prostora: on gré na njeno mesto, ona na njegovo, in ples gré naprej, kakor iz začetka.

To sem videl leta 1800, potem pa nikdar več. Ta ples je sramožljiv in ne utruji plesavcev, zato tudi manj nevaren; zato ga vam naznam ter sem vam porok, da je slovensk. Kaj, ker brez plesa mladi svet ne more biti in spodobni ples res tudi družega ni kot izraz veselja — ko bi naši učitelji in mojstri plesa skusili vrediti ta gotovo narodni ples? Variatio delectat!

Ozir po svetu.

✓ Pogled v štiri najmočnejše trdnjave na našem Laškem.

Da je zdaj skor vsaka druga beseda povsod le vojska in vojska, kdo bode komú to zameril sedanji čas. Radovednega človeka pa tudi mika, kraje bolj na tanko poznati, kjer se naša armada bojuje s sovražnikom. Posebno zanimivo je bojišče na Laškem, ki je po svoji legi sami že imenitno — trda kost sovražniku. Naj tedaj bolj na drobno popišemo ta kraj.

Po nesrečni vojski na Laškem 1859. leta je ostal našemu cesarstvu tisti del zgornje Italije, ki se od podnožja tridentinskih in karniških planin razprostira do morja jadranskega. Čeravno so te dežele večidel obširne planjave, vendar nikakor niso take, da bi jih mogel sovražnik lahko vzeti. Mnogotere reke, kanali, grabni, močvirja, rajževe njive, čez ktere se voda spušča, in druge ovire obdelanega polja delajo zadržek velikim armadam, da sovražnik ne more lahko po njih, in da se domača armada tù vspešno zoperstavlja ptuji. Vendar pa tudi tù ni povsod enako. Nekteri prostori so preobširni in na nekterih krajih taki, da jih sovražnik lahko predere, — drugi pa niso v zvezi z drugim. Zato je bilo treba, da se je za brambo dežele posebno izbral blizo 5 milj dolgi in na spodnjem delu dvakrat širji čveteroogelnik, kterege proti severju meji predgorje planin, proti zahodu reka Minčio, proti izhodu reka Adiža in proti jugu reka Pad. Tù v močnih trdnjavah Peskiera, Verona, Mantova in Legnago, ki so na 4 ogle postavljene, se morejo vseliti velike armade, katerim so te trdnjave podpornice, da odtod branijo sovražni naval, pa so tudi založnice vsega, česar je treba za vojsko. Pravi precep so te 4 trdnjave, ki vjamejo sovražnika ter ga starejo.

Ta trdnjav in čveteroogelnik je tisto vsemu svetu znano branišče, nad katerim se je že nekterokrat razbila sila sovražnikova. Že 1859. leta, ko je francozko-italijanska armada našo na več krajih premagala, se je daljno vojskovanje na tem mestu ustavilo. Od tistihmal pa je naša vlada še več storila, da je še bolj utrdila trdnjav in čveteroogelnik.

Sto in stokrat imenovana reka Minčio, ktera od Moncambana do Kurtatone (od Peskiera doli do Mantove) sedanjo mejo dela med italijanskim kraljestvom in našim Laškim, teče iz jezera Garda skozi Peskiero proti jugu in se izteka v reko Pad potem, ko je z všteti ovinki blizo 6 milj potastorila. V suhem vremenu je na nekterih krajih ta reka tako plitva, da je mogoče pregaziti jo, v Peskieri, Berghetti, Goiti in Rivalti pa so mostovi čez-njo. Malo pred svojim iztokom v reko Pad se razširi v jezero, iz kterege se dviguje trdnjava Mantova. Severni ključ Minčijeve struge in tako rekoč predtrdnjava Mantove je trdnjava Peskiera. To mestice, ki je po železnici z Verono sklenjeno, je v prejšnjih časih imelo le zagrado in graben okoli in okoli, in ker bolj nizko stoji, se je móglo iz bližnjih višav na-njo streljati. Že francozki cesar Napoleon I. je tedaj homec Mandella na desni obali Minčijeve utrditi dal, in naša vlada, ko si je 1815. leta prisvojila to mesto, je na desnem bregu zidala ostrog (čitadelo) Salvi. Vojske 1848. leta pa so pokazale, da je treba še bolje zagraditi Peskiero, in tako je zdaj na višavah v okolici njegovi 14 močnih ostrogov ali manjših trdnjav, ktere deleč krog in krog varujejo mesto in ladjostajo na jezeru Garda, in gospodujejo nad železnicama v Rivoltello in Verono. Vse te trdnjave skupaj so pa tudi močen tabor za precej veliko armado, ktera od zahoda prihrujočega sovražnika ravno v bok napade. Ako tedaj sovražnik hoče čez Minčio udariti, mora vse sile napeti, da oklene in obsede Peskiero.

Vrh tega pa je še več ovir, ktere branijo naval v omenjeni čveteroogelnik na gornji, lože prestopljivi strani Minčijevi. Na levi, avstrijski strani spremljajo to reko male višave, po uri ali dve uri od vode oddaljene, v kterih se armada lahko brani sovražniku, kterege se v ozkih ravninah pod višavami v velikem številu nabrati ne more, in ki jo tedaj lahko hudo skupi, ako bi se predrznil čez reko stopiti.

To stališče pa je še za to zeló važno, ker se ob enem opira na mogočno Mantovo, ki je južni ključ struge Minčijeve in ktero je Napoleon I. glavario vseh trdnjav laških imenoval. Minčio, kateri se čedalje bolj steka v planjavo, prihaja tukaj kot skupščina jezerska, ker tri jezera: zgornje, srednje in doljno (laggo superiore, laggo di mezzo in laggo inferiore) se tukaj razprostirajo. Mantova ima mnogo lepih cerkev in bogatih palač, šteje pa zdaj komaj 30.000 prebivalcev. Pod Mantovo je še večí otok Il Te, kateri je zagrajen tabor, v kterege more nad 30.000 vojakov. Desni breg se s temi trdnjavami sklepa po 3, levi pa po 2 nasipih in mostovih. Eden teh dveh potov pelje v predmestje Porto, ki je sicer trdnjava stare baže, vendar zavoljo globokih grabnov in zavoljo naprav, po kterih se povodinj lahko naredí, popolnoma varna. Mantova je ena najimenitniših trdnjav, pa ne zavolj ograj in nasipov, ki so deloma še po starem kopitu narejeni, ampak zavoljo lege svoje ob jezeru in zato, ker more velika armada v nji stanovati. Sovražnika, ki bi hotel to trdnjavo zajeti, bi armada, ki iz trdnjave plane, lahko od zad ali od strani prijela. Ko bi sovražnik to trdnjavo obsedel in bi jo z obsedo hotel prisiliti, da se mu podá, moral bi na desnem in levem bregu jezera imeti prav veliko armado, da bi se mógla braniti, ako jo trdnjavina armada napade. Združiti pa sovražnik ne more lahko svojih čet od desnega